

INDEMNIZAȚIA SOCIALĂ PENTRU PENSIONARI

Manuela CHIOREAN

Rezumat	Abstract
<p>Printre măsurile de protecție socială aplicate în prezent în cadrul sistemului public de pensii se numără și acordarea indemnizației sociale pentru pensionari.</p> <p>Noua categorie economică a fost puțin abordată și explicată, dar a creat așteptări mari din partea potențialilor beneficiari. Această indemnizație se acordă pentru anumite categorii de pensionari, în anumite condiții și după reguli care, de multe ori, par să fie destul de restrictive.</p> <p>Articolul de față își propune să detalieze câteva dintre aspectele esențiale legate de indemnizația socială pentru pensionari, tocmai pentru a lămurii restricțiile și a da o imagine corectă unei măsuri care se bazează în primul rând pe solidaritatea socială.</p>	<p>The social allowance for pensioners is also granted among the social protection measures presently applied within the public pension system.</p> <p>This new economic category has scantily been approached and explained, but has created high expectations for the possible appointees. This allowance is granted to certain categories of pensioners, in certain terms and following rules that often seem rather restrictive.</p> <p>The present article sets itself to elaborate a few of the essential aspects of social allowance for pensioners in order to clarify the restrictions and to offer an accurate idea regarding an action primarily based on social solidarity.</p>
Cuvinte cheie:	Keywords:
<p>√ indemnizație socială, sistem public de pensii, protecție socială, pensie de urmaș, pensie de invaliditate</p>	<p>√ social allowance, public pension system, social protection, survivor's pension, disability pension</p>

Numeroasele schimbări legislative și procedurale în domeniul pensiilor din cadrul sistemului public au determinat, în multe situații, diminuări drastice ale cuantumului la prestațiile sociale acordate. Noțiunea de stagiul de cotizare (care a înlocuit vechiul termen de vechime în muncă)¹ a suportat la rândul său modificări subtile, ce au generat schimbări în situația unora dintre solicitanții drepturilor de asigurări sociale.

Ca urmare, în sistemul public de pensii a apărut la un moment dat situația în care pentru anumite categorii de persoane, pensiile calculate erau extrem de mici, considerate pe bună dreptate departe de noțiunea de protecție socială.

În anul 2009, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 6/2009² s-a instituit categoria de **pensie socială minimă garantată**, care întregea veniturile foarte mici obținute din pensii, la un nivel maxim stabilit prin acest act normativ și acorda această diferență de la bugetul de stat. Pentru anul 2009, pensia socială minimă garantată era stabilită ca nivel maxim, astfel:

✓ de la 01.04.2009 – 300 lei;

✓ de la 01.10.2009 – 350 lei,

urmând ca din anul 2010, acest nivel să fie stabilit anual, prin legea bugetului de stat³.

¹ *Legea nr. 263/16.12.2010 privind sistemul unitar de pensii publice* (M.O. nr. 852/20.12.2010), cu modificările și completările ulterioare, art. 3 alin. (1) lit. p): **stagiul de cotizare** este "perioada de timp pentru care s-au datorat contribuții de asigurări sociale la sistemul public de pensii, precum și cea pentru care asigurații cu declarație individuală de asigurare sau contract de asigurare socială au datorat și plătit contribuții de asigurări sociale la sistemul public de pensii;"

² *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 6/18.02.2009 privind instituirea pensiei sociale minime garantate* (M.O. nr. 107/23.02.2009), cu modificările ulterioare [aprobată prin *Legea nr. 196/29.05.2009* (M.O. nr. 374/03.06.2009)]

³ *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 6/2009*, art. 1 alin. (3)

PROTECȚIE SOCIALĂ

În anul 2010, acest ajutor cu caracter social s-a transformat din pensie în indemnizație: pensia socială minimă garantată a devenit **indemnizație socială pentru pensionari**⁴, păstrând însă atât nivelul de 350 lei, cât și modul de calcul, condițiile de acordare și categoriile de beneficiari stabilite inițial.

Înlocuirea sintagmei s-a impus datorită necesității asigurării unor venituri minime de subsistență, corelate însă cu necesitatea respectării unor principii generale ale sistemului public de pensii:

⇒ această indemnizație *nu este o prestație de asigurări sociale, nu este o categorie nouă de pensie* - așa cum ar fi părut, în varianta inițială a denumirii - pentru că, deși derivă în principal din calitatea anterioară de contribuabil la sistemul public de pensii, nu se calculează și nu este determinată de stagiul de cotizare realizat în sistemul public (ba chiar s-ar putea spune că, dimpotrivă, este generată tocmai de situația unui stagiul incomplet!);

⇒ de aceea, indemnizația socială nu se evidențiază pe deciziile de pensii ca element distinct de calcul, ci este înscrisă doar pe talonul de pensie, alături de toate celelalte elemente care compun drepturile plătite efectiv în luna respectivă.

Legea care a instituit această indemnizație prevede totodată că aceasta are un *nivel maxim garantat*, stabilit anual prin legile bugetare și care "poate fi modificat în raport cu evoluția indicatorilor macroeconomici și cu resursele financiare"⁵.

În anul 2013, indemnizația socială pentru pensionari este de 350 lei⁶.

Condiții de acordare a indemnizației sociale pentru pensionari

Din actele normative menționate rezultă **principalele condiții** pe care trebuie să le îndeplinească o persoană, pentru a primi indemnizația socială:

a) să fie pensionar în cadrul sistemului public de pensii din România (pentru toate categoriile de pensii acordate conform legii, indiferent când s-au deschis aceste drepturi sau în baza căror acte normative);

b) să aibă domiciliul în România;

c) *cuantumul însumat al veniturilor sale din pensii* (atât din sistemul public, cât și din alte sisteme neintegrate acestuia) și *din alte drepturi, stabilite și plătite de sistemul public de pensii în baza unor legi speciale, să fie sub nivelul maxim legal al indemnizației sociale*:

☞ în prezent, pe lângă sistemul public de pensii există și alte sisteme de pensii distincte, denumite *sisteme de pensii neintegrate*, care colectează separat contribuții și acordă drepturi de pensii: sistemul de asigurări sociale al avocaților⁷ și cel al cultelor recunoscute de lege; persoanele respective pot primi drepturi de pensii din ambele sisteme, adică pot fi în același timp și pensionari ai acestor sisteme distincte, și pensionari ai sistemului public – dacă au stagii de cotizare realizate în cadrul sistemului public de pensii și au îndeplinit condițiile legale pentru acordarea unor astfel de drepturi de pensii;

☞ pe de altă parte, sistemul public de pensii acordă în anumite situații, în baza unor legi speciale, o serie de stagii suplimentare și drepturi, inclusiv sub formă de indemnizații, care se plătesc tot prin casele teritoriale de pensii, pe taloanele de pensii sau pe taloane de plată distincte; de exemplu, drepturi acordate persoanelor persecutate din motive politice sau deportate în străi-

⁴ *Legea nr. 118/30.06.2010 privind unele măsuri necesare în vederea restabilirii echilibrului bugetar* (M.O. nr. 441/30.06.2010), cu modificările și completările ulterioare

⁵ *Legea nr. 118/2010*, art. 7 alin. (3)

⁶ *Legea nr. 5/21.02.2013 – Legea bugetului de stat pe anul 2013* (M.O. nr. 106/22.02.2013), art. 47

⁷ *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 221/24.11.2000 privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale ale avocaților* (M.O. nr. 610/28.11.2000), cu modificările și completările ulterioare [aprobată și completată prin *Legea nr. 452/18.07.2001* (M.O. nr. 413/25.07.2001)]

nătate⁸, indemnizația acordată pentru veteranii de război⁹, ajutorul acordat pentru soțul supraviețuitor¹⁰ etc.

Condițiile respective sunt cumulative:

↗ indemnizația socială nu va fi acordată persoanelor care au, de exemplu, pensia publică sub 350 lei, dar primesc și drepturi de legi speciale, suma tuturor acestor venituri depășind pragul maxim legal;

↗ nu vor primi indemnizația socială nici persoanele care nu primesc pensie publică, dar primesc indemnizații de legi speciale, oricare ar fi cuantumul acestora;

↗ de asemenea, chiar dacă sunt pensionari ai sistemului public de pensii din România și primesc drepturi de pensie în baza stagiilor de cotizare realizate în România, persoanele care au domiciliul actual în alte state nu vor primi indemnizația socială, chiar dacă pensia lor este sub 350 lei.

Categoriile de persoane avantajate

Deși aparent foarte restrictivă datorită acestor condiții, indemnizația socială pentru pensionari își îndeplinește rolul său de ajutor în situații clar defavorizate. De exemplu, din rândul beneficiarilor care îndeplinesc aceste condiții de acordare, există câteva categorii avantajate de acordarea indemnizației sociale pentru pensionari:

a) în situația **beneficiarilor de pensii de urmaș**, ale căror cuantumuri sunt de obicei foarte mici, această indemnizație socială este de mare ajutor:

dacă pensia de urmaș se calculează aplicând un anumit procent (maxim 100%) asupra pensiei pe care o primea sau pe care ar fi putut să o primească persoana decedată, împărțindu-se în funcție de numărul de urmași¹¹, *indemnizația socială se acordă fiecărui beneficiar de pensie și întregeste fiecare din pensiile de urmaș astfel acordate, până la nivelul maxim legal de 350 lei;*

de exemplu, dacă persoana decedată avea o pensie de 725 lei și 2 urmași, pensia respectivă se calculează la nivelul a 75% din cuantumul pensiei susținătorului (543,75 lei) și se împarte egal între cei doi urmași; ca urmare, aceștia vor primi fiecare câte o pensie de urmaș de 272 lei; în aplicarea prevederilor Legii nr. 118/2010, urmașii vor putea primi fiecare câte 350 lei, iar indemnizația socială este de 78 lei la fiecare (calculată ca diferență între nivelul maxim legal de 350 lei și pensia lor efectivă, de 272 lei).

b) sunt avantajați, de asemenea, **beneficiarii pensiilor stabilite în baza stagiului de cotizare stabilit doar după timpul util la pensie pentru agricultori**¹², realizat în fostele coope-

⁸ *Decretul-lege nr. 118/30.03.1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri*, republicat (M.O. nr. 631/23.09.2009), cu modificările și completările ulterioare

⁹ *Legea nr. 44/01.07.1994 privind veteranii de război, precum și unele drepturi ale invalizilor și văduvelor de război*, republicată (M.O. nr. 783/28.10.2002), cu modificările și completările ulterioare

¹⁰ *Legea nr. 578/14.12.2004 privind acordarea unui ajutor lunar pentru soțul supraviețuitor* (M.O. nr. 1.223/20.12.2004), cu modificările ulterioare

¹¹ *Legea nr. 263/2010, art. 89 alin. (2):*

“cuantumul pensiei de urmaș se stabilește procentual din punctajul mediu anual realizat de susținător, aferent pensiei prevăzute la alin. (1), în funcție de numărul urmașilor îndreptățiți, astfel:

a) 50% - pentru un singur urmaș;

b) 75% - pentru 2 urmași;

c) 100% - pentru 3 sau mai mulți urmași.”.

¹² *Hotărârea Guvernului nr. 257/20.03.2011 pentru aprobarea Normelor de aplicare a prevederilor Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice* (M.O. nr. 214/28.03.2011), art. 121 alin. (1):

“Prin timp util la pensie realizat de agricultori, prevăzut la art. 17 alin. (3) din lege, se înțelege perioada în care foștii membri cooperatori au realizat un volum de muncă în fostele unități agricole, potrivit prevederilor Legii nr. 4/1977 privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale ale membrilor cooperativelor agricole de producție, calculat potrivit metodologiei utilizate la aplicarea Legii nr. 80/1992 privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale ale agricultorilor, republicată, cu modificările ulterioare.”.

relative agricole de producție (CAP) până la data intrării în vigoare a Legii nr. 80/1992¹³ privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale ale agricultorilor:

⇒ în anii ce reprezintă timpul util pentru pensie, persoanele respective nu au cotizat la sistemul public de pensii și nu au avut un venit salarial, ci au realizat un volum de muncă, exprimat în norme de muncă; de aceea, odată cu integrarea lor în sistemul public de pensii, calculul pensiei pentru această categorie de beneficiari se face diferit, acordându-se un punctaj anual de 0,57255 puncte pentru fiecare an util realizat¹⁴;

⇒ ca urmare, cuantumul pensiilor rezultate este mai mic decât cel rezultat de obicei din perioade contributive și în aceste situații intervin prevederile Legii nr. 118/2010, care va acorda indemnizația socială, ca diferență până la nivelul maxim lunar de 350 lei.

c) **beneficiarii unor pensii de invaliditate de gradul III**¹⁵, a căror invaliditate a fost generată de o boală obișnuită și au o perioadă mică de cotizare în cadrul sistemului public de pensii:

⇒ pentru pensionarii cu gradul III de invaliditate, calculul pensiei se face luând în considerare doar stagiul de cotizare efectiv realizat și veniturile aferente¹⁶, spre deosebire de situația celor cu invaliditate de gradul I sau II, pentru care se poate acorda un *stagiul potențial*, ce compensează vechimea redusă și imposibilitatea realizării veniturilor din cauza gradului mare de invaliditate (stagiul potențial se stabilește ca diferență între stagiul complet de cotizare prevăzut de lege - maxim 35 ani, respectiv 30 ani pentru sistemul militar – și stagiul efectiv realizat până la data ivirii invalidității, cu condiția ca acesta din urmă să fie peste nivelul minim stabilit de lege în raport cu vârsta persoanei respective¹⁷);

⇒ pensionarii cu invaliditate de gradul III au de obicei perioade de cotizare și venituri reduse (cauzate, poate, tocmai de invaliditate), iar pensiile rezultate în baza stagiilor lor de cotizare efectiv realizate sunt foarte mici (cu atât mai mici, cu cât vârsta pensionarului este mai mică); ca urmare, sunt multe cazuri de pensionari de invaliditate gradul III care beneficiază de indemnizația socială.

[legea ia totuși în considerare faptul că - cel puțin la nivel teroretic! - gradul III de invaliditate dă în continuare posibilitatea persoanelor respective să presteze o activitate și să obțină venituri profesionale, la nivelul capacității lor reduse de muncă.]

Alte aspecte procedurale care pot influența indemnizația socială

Fiind o indemnizație stabilită în directă legătură cu stabilirea pensiei și cuantumul acesteia – indiferent de tipul prestației respective –, toate operațiunile legale efectuate asupra acesteia vor influența și nivelul sau plata indemnizației sociale:

a) **recalcularea pensiei va determina și recalcularea nivelului indemnizației:**

- în situația depunerii de noi documente, aferente stagiilor de cotizare sau veniturilor realizate în perioadele anterioare intrării în pensie, pensionarii pot solicita recalcularea drepturilor lor de pensii; rezultatul acestei operațiuni poate fi o majorare a cuantumului de pensie sau o diminuare a acestuia, în funcție de situația concretă a fiecărui solicitant;

- schimbarea cuantumului pensiei după recalculare va determina și o modificare a cuantumului indemnizației sociale, în sensul reverificării și recalculării diferenței între noul nivel al pensiei (rezultat după recalculare) și limita maximă legală a indemnizației sociale;

¹³ *Legea nr. 80/21.07.1992 privind pensiile și alte drepturi de asigurări sociale ale agricultorilor*, republicată (M.O. nr. 37/09.02.1994) – abrogată de art. 198 din *Legea nr. 19/17.03.2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale* (M.O. nr. 140/01.04.2000), abrogată de *Legea nr. 263/2010*

¹⁴ *Legea nr. 263/2010*, art. 163 alin. (2)

¹⁵ *Legea nr. 263/2010*, art. 69 lit. c): invaliditatea de gradul III este "caracterizată prin pierderea a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, persoana putând să presteze o activitate profesională, corespunzătoare a cel mult jumătate din timpul normal de muncă."

¹⁶ excepțiile de la această prevedere generală sunt prevăzute de art. 74 din *Legea nr. 263/2010*

¹⁷ *Legea nr. 37/08.03.2013 pentru modificarea Legii nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice* (M.O. nr. 131/12.03.2013), art. I pct. 3

- ca urmare, o recalculare a cuantumului pensiei poate genera, la limită, chiar anularea indemnizației sociale de la data acordării noului cuantum de pensie, dacă acesta va fi egal sau va depăși nivelul legal de 350 lei;

b) suspendarea plății pensiei determină automat și suspendarea plății indemnizației sociale:

- în situația în care la nivelul instituției plătitoare există dovada că o serie de condiții inițiale de acordare a drepturilor de pensie nu mai sunt respectate de beneficiar, *plata pensiei se sisteză* începând cu luna următoare celei în care a intervenit cauza sistării; de exemplu: în cazul pensiei de invaliditate, persoana beneficiară nu se prezintă la medicul expert pentru revizuirea medicală obligatorie; în funcție de gradul de invaliditate stabilit, pensionarul desfășoară activități lucrative și obține venituri dintr-o activitate profesională, care nu-i mai dau dreptul la pensia respectivă; în cazul beneficiarilor pensiilor de urmaș care au împlinit 16 ani și nu au făcut dovada continuării studiilor etc. – în toate aceste situații, pensia se suspendă de la plată și acest fapt va genera automat și *suspendarea plății indemnizației sociale* care, eventual, întrece nivelul veniturilor până la limita legală;

- în mod similar, *reluarea în plată a pensiei* suspendate – după ce persoana respectivă face dovada că nu se mai află în situație de incompatibilitate – generează automat și *reluarea în plată a indemnizației sociale* cuvenite;

c) calculul pensiei de limită de vârstă pentru o persoană care trece în acest tip de prestație **după ce a fost beneficiar al pensiei de invaliditate și beneficiar al indemnizației sociale:**

- perioada de pensie de invaliditate constituie *perioadă asimilată stagiului de cotizare* și se ia în calculul pensiei de limită de vârstă, întregind toate celelalte perioade de stagiul de cotizare efectiv realizat;

- la momentul posibil legal de a obține o pensie de limită de vârstă (automat, la împlinirea vârstei standard de pensionare sau la cerere, când se poate acorda reducerea vârstei standard de pensionare), punctajul lunar pentru această perioadă asimilată se va determina **doar din cuantumul pensiei de invaliditate pe care a primit-o persoana respectivă, fără a valorifica și indemnizația socială.**

[evident, după determinarea cuantumului pensiei pentru limită de vârstă, acesta se va analiza din nou cu privire la îndeplinirea condițiilor de acordare a indemnizației sociale, iar nivelul sub 350 lei al noii prestații va genera un nou drept la indemnizația socială.]

În loc de concluzii

Indemnizația socială pentru pensionari:

- ✓ nu se acordă pentru pensionarii sistemului public de pensii care nu au domiciliul în România;
- ✓ nu este o categorie de pensie;
- ✓ nu trebuie solicitată distinct, se acordă automat persoanelor care îndeplinesc toate condițiile legale, de către instituția care plătește drepturile de pensii;
- ✓ nu se acordă decât în completarea drepturilor de pensie;
- ✓ nu se stabilește în cuantum fix și se poate modifica sau chiar anula, odată cu schimbarea nivelului veniturilor persoanei respective;
- ✓ **nu creează bunăstare, ci subzistență; dar este, totuși, un venit în plus pentru categorii de persoane care au într-adevăr nevoie de protecție socială, la nivelul bugetar posibil în acest moment.**